

Samenvatting thesis ‘ervaren baat van samenwerken’

Na de invoering van Passend onderwijs (2014) en de beleidsdecentralisatie van het sociale domein (2015) is de samenwerking/afstemming tussen onderwijs en het sociale domein een punt van zorg en aandacht, ook in Almere. Ter verbetering hiervan is in Almere de pilot ‘School in de Wijk’ uitgevoerd (oktober 2016 – juli 2017). Op drie reguliere basisscholen gaf een ‘tandem’ van een intern begeleider en een jeugdverpleegkundige samenhangende ondersteuning bij opvoed- en opgroei problemen. Doel van deze samenwerking was vroegtijdig, laagdrempelig en nabij aan te sluiten bij ondersteuningsvragen van kinderen en gezinnen.

Dit kwalitatieve onderzoek (een casestudie) richt zich op deze ‘tandem’, een nieuwe samenwerkingspraktijk tussen de domeinen: hoe krijgt de samenwerking vorm? Wat levert het op? En welke lessen kunnen we hieruit leren? Er zijn diepte-interviews afgenomen, bijeenkomsten bijgewoond, er zijn video-opnamen van gesprekken geanalyseerd en er is registratie van casuïstiek geraadpleegd.

Theoretisch is de samenwerking beschouwd als een praktijk die zich afspeelt in de interferentiezone (Kunneman, 2015). De professionals werken aan een (nieuwe) gezamenlijke praktijk in een gebied dat zich bevindt tussen twee domeinen in: het onderwijs en de jeugdgezondheidszorg. Deze domeinen hebben beide ook hun eigen doelen, frames en disciplines. Samenwerken in zo’n interferentiezone brengt de confrontatie met (sociale) complexiteit en taaie vraagstukken met zich mee. Het vereist een interdisciplinaire samenwerking, waarin horizontalisering en co-creatie ruimte krijgen. Deze concepten hebben een plaats in het theoretisch kader van waaruit de samenwerking tussen de intern begeleider en de jeugdverpleegkundige is onderzocht.

Gedurende twintig weken kwamen de intern begeleider en de jeugdverpleegkundige wekelijks twee uur bij elkaar. Zij bespraken casuïstiek, stemden af, verdeelden de taken en voerden gesprekken met ouders. De volgende elementen van de samenwerking zijn werkzaam gebleken:

- Door de hoge *frequentie en de intensiviteit* van de samenwerking ontstaat er meer ruimte voor lichtere ondersteuningsvragen (‘steunvragen’ genoemd), die binnen de bestaande structuur vaak niet worden opgepakt omdat complexere problematiek voorrang krijgt. Hierdoor hebben de tandems ook een beter beeld gekregen van het ‘lichtere’ ondersteuningsaanbod in de wijk en de stad.
- De tandems benoemen het *fysiek samenwerken* als de grootste ervaren baat van hun samenwerking.
- De aanpak en afstemming komen tot stand *aan tafel met ouders*. Hun inbreng is belangrijk gebleken, met name als het gaat om steunvragen. De betrokkenheid van ouders heeft er ook toe geleid dat de relatie tussen ouders en school een positieve impuls heeft gekregen.
- Door de *praktische en pragmatische benadering* van de tandems (bijvoorbeeld ‘formulierloos’ werken, weinig overleggen, actiegerichtheid) is de ondersteuning laagdrempelig en nabij en sluit deze goed aan bij de ondersteuningsvragen van kinderen en gezinnen.

- Ook het feit dat de tandems (via de jeugdverpleegkundige en altijd met toestemming van ouders) *toegang hebben tot de kind- dossiers* van de JGZ, maakt dat ze beter kunnen aansluiten bij de ondersteuningsvragen.
- Door van tevoren duidelijke afspraken te maken over het *volgen, opvolgen en monitoren* van de vragen die de tandems oppakken, is er duidelijkheid over de regie en over wie wat oppakt. Ieder doet zijn eigen taak vanuit een gezamenlijke verantwoordelijkheid.

Naast de genoemde elementen, heeft de samenwerking tussen intern begeleider en jeugdverpleegkundige het volgende zichtbaar gemaakt:

- Kinderen en gezinnen krijgen eerder en sneller samenhangende ondersteuning.
- De intern begeleider en de jeugdverpleegkundige verrijken en verbreden hun blik met andere inzichten en breiden hun netwerk van professionals en organisaties uit. De samenwerking heeft een lerend vermogen in zich.
- Het kind centraal stellen gaat beter en de school krijgt het gezin beter in beeld.
- De rol van routes en routines binnen en tussen onderwijs en JGZ zijn scherper in beeld gekomen; deze blijken (nog) niet altijd goed aan te sluiten.
- De afstemming tussen het onderwijs, de gemeente en de JGZ heeft een positieve impuls gekregen.

Het onderzoek brengt ook een aantal aandachtspunten voor het voetlicht. Zo vraagt de factor tijd in beide domeinen – onderwijs en JGZ – aandacht. Daarnaast blijft er onduidelijkheid bestaan over de rol van en de verbinding met het sociale wijkteam. De schakelfunctie van JGZ hierin komt nog onvoldoende uit de verf. Er is nog veel te winnen op het uitgangspunt ‘*één kind, één gezin, één plan*’. Verder is het van belang dat intern begeleiders en jeugdverpleegkundigen hun kennis van de sociale kaart uitbreiden.

De overwegend positieve bevindingen van de pilot hebben de gemeente Almere doen besluiten om in samenwerking met onderwijs, JGZ en jeugdhulp door te ontwikkelen op wijkniveau.

Praktijkonderzoek binnen de pilot “School in de Wijk” in Almere
Masterthesis in het kader van de Master Sociale Interventie

Februari 2018

onderzoeker: Anita Gelmers-Groen (a.gelmers@passendonderwijs-almere.nl)
projectleider pilot: Tjesjen Kuiper-Douma
begeleider: LESI, prof. dr. H. van Ewijk
beoordelaar: LESI, prof. dr. H. Kunneman

opdrachtgever:
swv-Passend Onderwijs Almere i.s.m. schoolbesturen primair onderwijs, gemeente Almere en JGZ Almere